

УДК 657.37:330.341

Черешнюк О.М.

*аспірант кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільського національного економічного університету***ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ПРО ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ****REPORTING OF SUGAR INDUSTRY ENTERPRISES
ON INNOVATION ACTIVITIES****АНОТАЦІЯ**

У статті проаналізовано основні причини розширення звітності підприємств цукрової промисловості про інноваційну діяльність та практичні рекомендації щодо її реалізації. Вирішення проблеми розкриття інформації відображено у двох основних напрямках: формування результатів проведення інноваційної діяльності у фінансовій звітності та визначення основних питань інноваційного змісту, які підприємство зобов'язане відобразити у процесі створення додаткових звітних форм.

Ключові слова: інноваційна діяльність, звітність, фінансова звітність, нефінансова звітність, цукрова промисловість, стейкхолдери підприємства.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы основные предпосылки расширения отчетности предприятий сахарной промышленности об инновационной деятельности и практические рекомендации по ее реализации. Решение проблемы раскрытия информации отражено в двух основных направлениях: формирование результатов проведения инновационной деятельности в финансовой отчетности и определение основных вопросов инновационного содержания, которые предприятие обязано отразить в процессе создания дополнительных отчетных форм.

Ключевые слова: инновационная деятельность, отчетность, финансовая отчетность, нефинансовая отчетность, сахарная промышленность, стейкхолдеры предприятия.

ANNOTATION

The main purpose of this publication is the theoretical justification of the causes of the reporting expansion of the enterprise on innovation activity and practical recommendations for its implementation. The solution of the problem of information disclosure is represented in two main areas: formation of the results of innovation activity in the financial reporting; identification of the key issues of innovative content that the company must represent in the process of creation of additional reporting forms.

Keywords: innovation, reporting, financial reporting, non-financial reporting, sugar industry, stakeholders of the company.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування фінансової звітності зводиться до того, що вона є атрибутом ринкової економіки, призначення якої полягає у встановленні взаємозв'язку господарюючого суб'єкта зі стейкхолдерами підприємства: інвесторами, покупцями, постачальниками та ін. Як зазначає П. Друкер, «велика кількість потреб користувачів інформації не співпадає із загальними положеннями традиційної моделі ведення обліку» [1]. Отже, й побудова фінансової звітності не відповідає у повній мірі потребам її користувачів і визначає потребу у формуванні додаткових звітних форм для відображення усіх аспектів господарської діяльності. Зважаючи на такі потреби, підприємства формують інформацію про свою діяльність, результати

якої не у повній мірі відображає фінансова звітність, створюючи додаткові звіти про проведenu роботу. Особливістю таких узагальнюючих документів є комбінування фінансових показників із кількісними та якісними даними для детального аналізу й оцінки підзвітної діяльності. Тому для формування конкурентних переваг управлінський персонал часто вдається до практики створення системи звітів, де фінансова звітність виступає одним із засобів оприлюднення інформації. Основна мета доповнюючих звітних форм полягає у розширенні інформації про результати діяльності підприємства, виражених у кількісних та вартісних показниках, а також у якісних характеристиках, зокрема, тих, які стосуються проведення інноваційної діяльності підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність формування моделі розширеної звітності свідчить значна кількість праць науковців, видань спеціалізованих установ та експертів-практиків. Зокрема, питання організації облікового процесу інноваційної діяльності розглядають у наукових працях О.В. Кантаєва [2], Я.Д. Крупка [3], В.В. Гик [4], О.І. Грицай [5], В.М. Геєць [6], І.В. Мельничук [7].

Виділення невирішених раніше частин. Зазначені науковці висловлюють своє бачення щодо вирішення основних причин розширення звітної документації, проте питання порядку та формування звітності про інноваційну діяльність залишаються актуальними та недостатньо розкритими. За результатами досліджень [8] навіть великі українські підприємства є недостатньо відкриті перед суспільством – у 59,8% детальна інформація про їхню діяльність доступна лише внутрішнім користувачам.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Обґрунтувати необхідність розкриття інформації про інноваційну діяльність підприємств цукрової промисловості у фінансовій та нефінансовій звітності й дослідити її сутність для стейкхолдерів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно законодавства ЄС, зокрема, Директиви 2013/34/EU [9] щодо річної звітності підприємства, управлінському апарату з метою розширення доступу та популяризації інформації про проведenu інноваційну діяльність рекомендо-

вано розкривати додаткову інформацію у нефінансовій звітності підприємства. Особливістю такої звітності є її довільний характер, що дозволяє підприємствам у достатнім обсязі проілюструвати роботу підприємства, його інноваційну спрямованість та соціальну активність.

Реалізація інноваційної діяльності за пріоритетними напрямками для цукрової промисловості, а саме впровадження технологічних, технічних, організаційних, маркетингових, соціальних та екологічних інновацій, становить основу успішного розвитку бізнесу. Сучасні підприємства з метою популяризації своєї діяльності керуються принципом доступу до публічної інформації ключових стейкхолдерів (акціонерів, інвесторів, співробітників, партнерів, громади, постачальників, клієнтів, фермерських господарств, муніципальних органів влади, суспільства та ЗМІ) шляхом прозорості та відкритості діяльності. З цією метою формуються нефінансові звіти, які детально відображають сильні сторони підприємства. Проте достовірність таких даних складно перевірити, оскільки інформація про інноваційну діяльність у фінансовій звітності відсутня, а у статистичній – має узагальнений характер.

В Україні у статистичній звітності № 1 – інновація (річна) «Обстеження інноваційної діяльності підприємства» [10] цукрові заводи подають інформацію про наявність на підприємстві протягом останніх трьох років продуктивних, процесних, маркетингових або організаційних інновацій. Зокрема, зазначають, чи було підприємство задіяне у внутрішній або зовнішній науково-дослідній роботі; придбанні машин, обладнання та програмного забезпечення; придбанні зовнішніх знань; навчання та підготовка персоналу; ринковому запровадженні інновацій; впровадженні маркетингових інновацій. У розрізі зазначених витрат вказуються суми витрат на їх впровадження, окрім маркетингових та організаційних інновацій та джерела їх фінансування.

Таким чином, у статистичній звітності підприємство засвідчує тільки про наявність інноваційної діяльності. Проте нерозкрито залишається інформація про ефективність проведення інноваційної діяльності, її вплив на фінансовий, виробничий, соціальний та екологічний стан підприємства, а також динаміку роботи підприємства після впровадження інновацій, що є релевантними даними для стейкхолдерів підприємства при прийнятті рішень про співпрацю. Як наслідок, зовнішні користувачі залишаються недостатньо поінформованими про інноваційну діяльність цукрових підприємств.

Зважаючи на зазначене, питання формування способу розкриття інформації про інноваційну діяльність, а також інформації про сутність та результати проведеної діяльності у звітності підприємства, є особливо необхідним. Вирішення проблеми розкриття інформації можна окреслити у двох основних напрямках:

- формувати результати проведення інноваційної діяльності у фінансовій звітності;
- визначити основні питання інноваційного змісту, які підприємство зобов'язане відобразити у процесі створення додаткових звітних форм.

Формуючи основні рекомендації щодо оприлюднення результатів проведення інноваційної діяльності та динаміки роботи підприємства, слід враховувати конфлікт інтересів між учасниками та користувачами звітних форм. Сутність конфлікту інтересів полягає у тому, що занадто розширена і деталізована інформація про інноваційну діяльність та перспективні пріоритетні проекти, як основні фактори успіху підприємства, може бути використана конкурентами у власних цілях. З іншої сторони, замовчування позитивного досвіду проведення інноваційної діяльності або приховування негативних факторів роботи підприємства впливають на структуру та зміст прийняття рішень інвесторами. Тому, створюючи звітну інформацію про інноваційну діяльність підприємства, об'єми фінансування та результати проведення, необхідно враховувати інтереси усіх учасників ринкових відносин. Однак слід готувати інформацію про всі інноваційні проекти технологічного, технічного, організаційного, маркетингового, соціального та екологічного спрямування, доповнивши її даними динаміки роботи підприємства після впровадження інновацій з метою формування загального уявлення про ефективність реалізації інноваційної діяльності.

Першочергово слід наводити інформацію про інноваційну діяльність у фінансовій звітності підприємства. Відокремлення показників про інноваційну діяльність підвищить ступінь прозорості процесу звітування та дозволить здійснювати контроль за повнотою та правдивістю наведення інформації як у фінансовому звіті, так і в додатковій звітності цукрового заводу. Адже саме фінансова звітність є об'єктом оцінки у процесі взаємодії підприємства та стейкхолдерів.

Відповідно, доцільно розширити інформаційну базу фінансової звітності таким чином, щоб додатково відокремлено відображати інформацію про інноваційну діяльність, а саме витрати на її проведення та отриманий ефект (дохід, прибуток, збитки), на який вона впливала. Тому, на наш погляд, доцільно доповнити перелік вписуваних звітних статей інформацією про інноваційну діяльність.

У Балансі (звіті про фінансовий стан) доцільно відокремити інформацію про основні засоби та нематеріальні активи, отримані внаслідок проведеної інноваційної діяльності, адже зазначені дані відображають якісну структуру необоротних активів цукрового заводу. Підприємствам, які здійснюють дослідження та розробки на початкових етапах реалізації інноваційної діяльності, витрати, пов'язані із такою діяльністю, доцільно відображати окремою статтею у складі витрат майбутніх періодів. Інноваційно активним підприємствам доцільно

Рис. 1. Перелік вписуваних статей до Балансу (звіту про фінансовий стан)

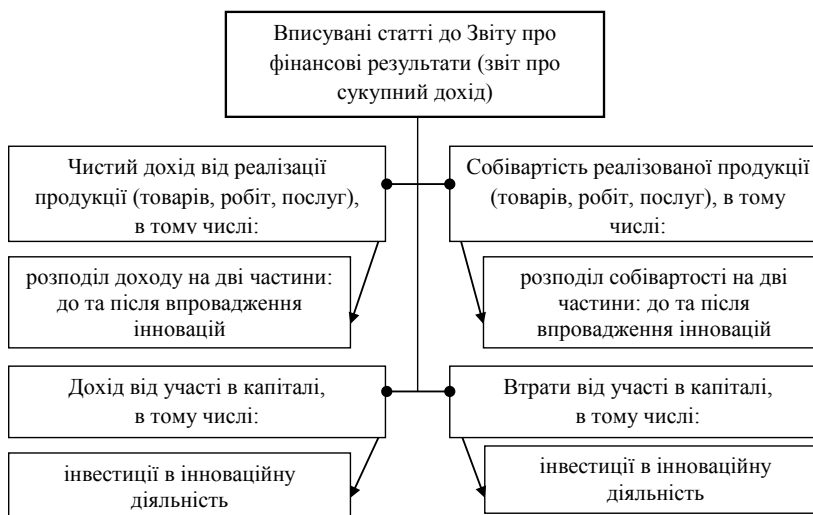

Рис. 2. Перелік вписуваних статей до Звіту про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)

виокремлювати інформацію про незавершені капітальні інвестиції (витрати на придбання необоротних активів, призначених для реалізації технічних, технологічних, екологічних та соціальних інновацій) з метою відображення стратегічних напрямів роботи господарюючого суб'єкта. Також доцільно відображати величину цільового фінансування проведення інноваційної діяльності, адже саме такі інновації здебільшого мають екологічний та соціальний характер (рис. 1).

При складанні Звіту про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) доцільно додатково розшифрувати чистий дохід від реалізації продукції та собівартість реалізованої продукції, отримані після впровадження технологічних та технічних інновацій. Важливість

такої пропозиції визначено особливістю галузі, адже внаслідок впровадження інновацій на цукрових заводах змінюється собівартість продукції, що безпосередньо впливає на прибуток, адже у світовій практиці провідних країн існують преференції щодо податку на прибуток з метою активізації інноваційної діяльності. Така практика є близькою для України, адже в умовах складного економічного становища держави саме інноваційна діяльність в стратегічно-важливих галузях економіки, серед яких є цукрова галузь, сприятиме росту ВВП та економічному добробуту. Також рекомендуємо деталізувати величину доходу і втрат від участі в капіталі в частині інвестицій в інноваційну діяльність (рис. 2).

Висновки. Таким чином, інформація про витрати на проведення та доходи після реалізації інноваційної діяльності має підвищити рівень контролю за даними, відображеними у нефінансовій звітності. Такі заходи підвищують рівень довіри стейкхолдерів до підприємства, водночас диференціюючи цукровий завод серед ряду подібних. Диференціація на ринку внаслідок популяризації інноваційної діяльності збільшує цінність товару для споживача, деталізує роботу підприємства для акціонерів, збільшує ступінь довіри, що сприяє залученню вітчизняних та іноземних інвестицій та цільового фінансування держави, і, як наслідок, збільшує соціальні та економічні вигоди підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: [учеб. пособие] / П.Ф. Друкер; пер. с англ. – М.: ВІЛЬЯМС, 2001. – 272 с.
2. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: [монографія] / О.В. Кантаєва. – Житомир: ФОП Кузьмін Д.Л., 2010. – 424 с.
3. Крупка Я.Д., Питель С.В., Мельничук І.В. Облік інвестиційно-інноваційної діяльності: [навч. посіб.] / [Я.Д. Крупка, С.В. Питель, І.В. Мельничук]. – Тернопіль: ТАЙП, 2011. – 234 с.
4. Гик В.В. Аспекти обліку інноваційних витрат у будівельній галузі / В.В. Гик // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 209–211.
5. Грицай О.І. Напрями удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси / О.І. Грицай // Проблеми економіки та менеджменту. – Львів: НУ ЛП, 2010. – № 683. – С. 198–201.

6. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.І. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – С. 106.
7. Мельничук І.В. Формування внутрішнього документообігу в процесі створення ефективної системи управління інноваціями / І.В. Мельничук // Економічний аналіз: [зб. наук. праць]. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2014. – № 2. – Т. 17. – С. 160–167.
8. Найпрозоріші компанії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/>
9. Review of the Accounting Directives [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/finance/accounting/sme_accounting/review_directives/index_en.htm.
10. Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація: Наказ Держстату від 11.11.2014 р. № 332 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/albom/albom_2015/2_6.htm.